

Olaf Kryowski
(Uniwersytet Warszawski)

ORCID: 0000-0001-7778-856X

Żaneta Nalewajk
(Uniwersytet Warszawski)

ORCID: 0000-0002-7156-3519

Prezentujemy Państwu wydanie „Tekstualiów” nr 1 (68) 2022 zatytułowane „Romantyczne źródła komparatystyki”. Jego celem jest analiza materiałów źródłowych i opracowań mająca na celu dalsze usystematyzowanie wiedzy na temat początków komparatystyki literackiej, która legła u podstaw dyscypliny naukowej rozwijającej się w Europie pod koniec XVIII i w pierwszej połowie XIX wieku. Przedmiotem naszych rozważań jest wkład, jaki w rozwój metodologii badań porównawczych wnieśli uczeni, filozofowie i poeci wywodzący się z różnych kręgów kulturowych oraz związani z różnymi ośrodkami akademickimi. Myślenie komparatystyczne ma wiele wspólnego z ideami estetycznymi romantyzmu i okresu bezpośrednio go poprzedzającego. W odróżnieniu od tradycji klasycystycznej, odwołującej się do uniwersalnego modelu literatury i kultury antycznej, śródziemnomorskiej, fundamentalnymi wartościami w romantyzmie okazały się indywidualizm, regionalizm i różnorodność. Krytyczne porównywanie literatur uznawanych za odmienne, bo wywodzące się nie z jednej (starożytnej greckiej), lecz wielu różnorodnych tradycji ludowych (narodowych), stało się w związku z tym koniecznością, a także swoistym odzwierciedleniem nowoczesnego sposobu myślenia o sztuce, jej analizowania i interpretowania. Idee korespondencji i syntezy sztuk z kolei, formułowane między innymi przez Novalisa, a rozwijane przez Baudelaire’a, inspirowały do odkrywania i opisywania podobieństw oraz różnic nie tylko między nimi, lecz także między kodami komunikacyjnymi czy językami tych sztuk.

Biorąc pod uwagę znaczenie, jakie dla współczesnej komparatystyki mają jej romantyczne korzenie, których szukać trzeba między innymi w pracach Gottholda Ephraima Lessinga, Johanna Gottfrieda Herdera, Augusta Wilhelma Schlegla, Georga Wilhelma Friedricha Hegla, Abła-Françoisa Villemaina, Jana Kollára, Ludwika Osińskiego, Leona Borowskiego, Maurycego Mochnackiego, Adama Mickiewicza i in., dążyliśmy do tego, by objąć refleksją naukową przynajmniej część osiągnięć w tej dziedzinie. Wśród tekstów publikowanych w numerze znalazły się artykuły poświęcone pracom stymulującym rozwój komparatystyki poza granicami kraju, takie jak: *Koncepcja komparatystyki* Germaine de Staël Marty Wyszowskiej, *Komparatystyka niemiecka: teoria i praktyka oraz ich romantyczne źródła* Bożeny Chołuj, *Hegel i Herder jako ojcowie założyciele nowożytnej*

komparatystyki. *Zarys problemu* Sylwii Borowskiej oraz *Kontynuacja myśli romantycznej w naukowym dorobku Aleksandra Wiesiełowskiego i Mychajła Drahomanowa* Anny Bykovej. W wydaniu odnaleźć można też artykuły skoncentrowane na pracach, które złożyły się na podwaliny komparatystyki rozwijającej się na gruncie polskim. Są wśród nich artykuły *Wacław Aleksander Maciejowski jako komparatysta. O uzupełnieniach do rozprawy „Obraz literatury średniowiekowych ludów, a mianowicie Słowian i Niemców” Frédérica Gustava Eichhoffa* Katarzyny Westermark, *Między „realnym” a „idealnym”*. O kryteriach myślenia porównawczego w pismach krytycznych *Maurycyego Mochnackiego* Olafa Kryśowskiego, *Sztuka czy sztuki? O sposobach określania relacji między różnymi dziedzinami twórczości w korespondencji i notatkach Juliusza Słowackiego z lat 1843–1849* Natalii Szeszeń. Ten zestaw tekstów naukowych znalazł swoje dopełnienie w tekście *Teoria, style epoki i komparatystyka jako dyscyplina* Slobodana Sucura w przekładzie Anny Mach. Przygotowując to wydanie „Tekstualiów”, staraliśmy się uwzględnić w miarę możliwości także zagadnienie roli dziewiętnastowiecznej myśli komparatystycznej w rozwoju wiedzy o literaturach i kulturach poszczególnych narodów oraz w kształtowaniu teorii badań porównawczych w XX i XXI wieku, choć lista zaprezentowanych w numerze problemów i sylwetek badaczy pozostaje, rzecz jasna, otwarta. Warto dodać, że ważnym impulsem dla nas do namysłu nad omawianymi w tym wydaniu „Tekstualiów” zagadnieniami była konferencja naukowa *Początki polskiej komparatystyki na tle europejskim. Ludwik OSIŃSKI, Mickiewicz, Norwid i inni* organizowana przez prof. dr. hab. Edwarda Kasperskiego i jego ówczesną doktorantkę, Martę Gaściewicz, na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego w dniach 9–10 grudnia 2010 roku. Postępująca choroba uniemożliwiła Profesorowi przygotowanie tomu pokonferencyjnego, udało mu się jednak rozbudzić zainteresowanie problemem oraz pozostawić po sobie prawie ukończony artykuł *Narodziny komparatystyki polskiej. Wczesny paradygmat*, który ukazał się wraz z opracowaniem edytorskim w „Tekstualiach” 2019, nr 1 (56). Oddając do rąk Czytelników wydanie poświęcone *Romantycznym źródłom komparatystyki*, liczymy na to, że przedstawiona w nim problematyka ze względu na swoją rangę znajdzie twórczych kontynuatorów.

Zachęcamy Państwa również do zapoznania się z pozostałymi tekstami drukowanymi w tym wydaniu czasopisma. Są wśród nich przekłady wierszy Bolesława Leśmiana na języki ukraiński Walentyny Sobol i rosyjski Gienadija Zeldowicza, tłumaczenia wiersza *Sen we śnie* i szkicu *Filozofia meblowania* Edgara Allana Poe’go autorstwa Mariana Polaka-Chlabicza. Prezentujemy także pierwszą część nowej leświly Leszka Szarugi zatytułowanej *Weltschmerz*, wiersz Sławomira Łoniska *Córeńko (dialog zrekonstruowany)* oraz prozę Piotra Mitznera, *Sny [wybór, część druga]*, Katarzyny Pochmary-Balcer, *Bielany Pany*, Alicja Regiewicz, *Butgarska parasolka* i Moniki Mańki *Rodzina*. Dopełnieniem numeru są ankieta, w której na pytania o dzieła literackie ostatniego dwudziestolecia odpowiada dr hab. Jan Potkański, prof. UW.

Życzymy inspirującej lektury.